

Setkání vodohospodářů při příležitosti Světového dne vody 2017

Jan Plechatý

Svaz vodního hospodářství ČR, z. s., (SVH ČR) spolu s Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí uspořádal ve spolupráci se Sdružením oborů vodovodů a kanalizací ČR, z. s., (SOVAK ČR) dne 22. března 2017 v Kongresovém centru Praha v pořadí již 22. celostátní setkání vodohospodářů při příležitosti oslav Světového dne vody, letos pod mottem Odpadní voda.

Slavnostního setkání vodohospodářů se v letošním roce zúčastnilo téměř dvě stě padesát zástupců státní správy, vodohospodářských podniků a společností z oborů vodovodů a kanalizací a vodních toků a dále inženýrských a projektových firem. Na závěr tohoto setkání se uskutečnilo předání ocenění vítězům soutěže Vodohospodářská stavba roku 2016 organizované společně SVH ČR a SOVAK ČR.

Úvodem přivítal účastníky slavnostního setkání předseda představenstva SVH ČR Petr Kubala a představil čestné předsednictvo, ve kterém zasedli zástupci dalších organizátorů setkání – Aleš Kendík, náměstek ministra zemědělství, Jan Kríž, náměstek ministra životního prostředí a František Barák, předseda představenstva SOVAK ČR a dále Michal Broža, vedoucí kanceláře Informačního centra OSN v Praze.

Aleš Kendík připomněl, že rok 2017 je již 25. výročí Světového dne vody, letos poprvé zaměřený na problematiku odpadních vod. Právě v oblasti odkanalizování a čištění odpadních vod dosáhla Česká republika za posledních pětadvacet let významného pokroku ve vybavenosti vodohospodářskou infrastrukturou. Podle statistik roku 2015 je vybudováno více než 45 tis. kilometrů kanalizací, na kterou je připojeno 84,2 % obyvatel České republiky. Je to přibližně dvojnásobek celkové délky kanalizace, než byl vykazován před dvaceti pěti lety. Oproti roku 2001, kdy bylo čištěno cca 72 % odpadních vod, bylo v roce 2015 vyčištěno již 97 %. Vysoký nárůst podílu čištěných odpadních vod je dán intenzivní výstavbou nových ČOV a intenzifikací stávajících ČOV, která byla vyvolána potřebou naplnění zákonných požadavků v oblasti kvality vypouštěných odpadních vod, především pak Směrnicí Rady 91/271/EHS, o čištění městských odpadních vod.

Dále zdůraznil, že s ohledem na zaměření vodohospodářské politiky Evropské unie bude třeba do budoucna sledovat dva směry v oblasti odpadních vod:

- využívání recyklovaných odpadních vod (například pro závlahy),
- snižování koncentrace specifických znečišťujících látek – mikropolutantů.

Významným vodohospodářským tématem zůstává omezování negativních dopadů hydrologických extrémů – povodní a v poslední době hlavně sucha na naše obyvatele a mnohé sektory hospodářství, zejména průmysl a zemědělství, i na životní prostředí. Vzhledem k tomu, že problematiku sucha a extrémních hydrologických jevů bude nutno v budoucnu koncepčně řešit, uvedl Aleš Kendík otevření nových dotačních programů podporujících přípravu a realizaci opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody. V oboru vodovodů a kanalizací se například nově připravuje podpora „propojování vodárenských soustav“.

Zmíněno bylo i pokračování přípravy vodních nádrží v regionech postihovaných suchem a rizikem nedostatku vody. Konkrétně se jedná o vodní nádrže v lokalitě Pěčín v povodí Labe a Vlachovice v povodí Moravy. Další dvě lokality – Senomaty

a Šanov – v povodí Vltavy byly navrženy v oblasti Rakovnícka, která je historicky opakovaně zasahovaná suchem. Jejich příprava však bude časově náročná a lze předpokládat jejich realizaci kolem roku 2050.

Aleš Kendík konstatoval, že aktuální stav hladin podzemních vod stále nedosahuje obvyklých průměrných hodnot a riziko sucha tedy stále trvá. Příprava a realizace konkrétních projektů a opatření je však dlouhodobá, a je proto třeba neustále formou osvěty dostatečně působit na veřejnost, aby si uvědomila všechny souvislosti spojené s vodou a její dostupností.

Jan Kríž s ohledem na motto letošního Světového dne vody – odpadní voda – připomněl, že Ministerstvo životního prostředí je kompetenčně odpovědné za ochranu vod, respektive regulaci odvádění a čištění odpadních vod. Zdůraznil význam uplatňování finančních nástrojů – poplatků za vypouštění a znečištění odpadních vod. V té souvislosti konstatoval významný pokrok v realizaci kanalizací a ČOV v posledních pětadvaceti letech, na čemž se významně podílely dotační programy v kompetenci Ministerstva životního prostředí, financované především z Fondu soudržnosti Evropské unie i Státního fondu životního prostředí.

Jan Kríž zmínil, že na úrovni České republiky se daří plnění Směrnic o čištění městských odpadních vod i s vědomím, že v největší aglomeraci, v Praze, je výstavba Ústřední čistírny odpadních vod v realizaci. Problémem zůstává naplňování Rámcové směrnice o vodní politice, kde je stále výzvou snižování příjmu fosforu a dusíku především z plošných zdrojů znečištění.

Další část svého vystoupení věnoval Jan Kríž problematice regulace oborů vodovodů a kanalizací. Je třeba, aby důsledná regulace spojená s kontrolami správních úřadů se netýkala jen velkých společností, ale i tisíců malých vlastníků a provozovatelů. Vykazované rozdíly ve výši vodného a stočného jsou „nezdravé“ a je zřejmé, že v řadě obcí a regionů nejsou naplňovány Plány financování obnovy a není zajištěna dlouhodobá udržitelnost infrastruktury. Dosud chybí i motivace pro efektivnější provozování.

Jan Kríž v další části své prezentace podrobně informoval o současném stavu kofinancování vodohospodářských staveb

z Operačního programu Životní prostředí i o výhledu dalších výzev k předkládání žádostí, včetně předpokládané alokace finančních zdrojů.

Michal Broža vyjádřil přesvědčení, že Světový den vody je vhodnou příležitostí k osvětě veřejnosti o významu vody.

Shrnu některé dostupné globální údaje zejména ze zdrojů OSN:

- Od 80. let minulého století roste roční spotřeba vody ve světě o 1 % (hlavně rostoucí nároky na vodu v rozvojových zemích).
- Nedostatek vody zasahuje asi 40 % populace.
- V letech 2011–2050 vzroste populace o 33 % (ze 7 mld. až na 9,3 mld.).
- Na sektor zemědělství připadá 70 % spotřeby vody; bez úsporných opatření se zvýší spotřeba vody v zemědělství v roce 2050 až o 20 %.
- Při povodních zahyne 15 % všech obětí přírodních katastrof.
- Bez přístupu k zabezpečeným zdrojům pitné vody je 663 mil. obyvatel.
- Denně umírá asi pět tisíc dětí v důsledku nevyhovující kvality pitné vody.
- Dosud odtéká 80 % nečištěných odpadních vod do přírodního prostředí.

Předseda představenstva SVH ČR Petr Kubala formuloval hlavní okruhy činnosti Svazu následovně:

- hájit zájmy jeho členů (v současné době 40 společností a státních podniků působících ve vodním hospodářství) ve věcech legislativních, technických a ekonomických,
- plnit koordinační funkci ve vodním hospodářství,
- zabezpečovat činnosti a služby podle zájmů a potřeb svých členů, zejména informačního, poradenského a výchovně vzdělávacího charakteru.

Z hlavních úkolů Svazu do roku 2018 přijatých na valné hromadě v roce 2016 zdůraznil prosazování koncepčních záměrů, které mohou přispět ke zmírňování dopadů sucha a škodlivých účinků vod. K zajištění spolehlivého a bezpečného zásobování pitnou vodou v dlouhodobém horizontu označil naplnění těchto hlavních předpokladů:

- efektivní ochrana vodních zdrojů,
- spolehlivá vodohospodářská infrastruktura zajišťující efektivní využití kvalitních podzemních a povrchových vodních zdrojů,
- vybudovaná, bezpečná a efektivně provozovaná vodárenská infrastruktura, pokud možno propojená do oblastních vodovodů a vodárenských soustav.

Přestože v průběhu letošní zimy napadlo na území České republiky více sněhu než v letech minulých, nestačily se ve všech hydrogeologických rajonech doplnit zásoby podzemních vod. To je důkazem, že se trvale musíme na rizika sucha a změn klimatických podmínek připravovat.

Petr Kubala podtrhl význam jedenácti velkých vodárenských soustav, ze kterých je zásobováno více než polovina obyvatel České republiky. Další rozvoj vodárenských soustav a jejich propojování je významným předpokladem pro zajištění dostatku pitné vody v suchých obdobích. Tento koncepční záměr dokumentoval na příkladu aktualizovaného PRVKUK Středočeského kraje, který dokladuje potenciál propojování současného zdroje vodárenského zdroje Želivka se stávajícími vodovody v kraji.

Svaz vodního hospodářství ČR, z. s., podporuje veškerá opatření ke zvýšení retence vody v krajině, ať se jedná o zabránění eroze, revitalizaci vodních toků, obnovu vodních nádrží, mokřadů, či snahy o změny obhospodařování nebo realizaci pozemkových úprav. Současné však Svaz vodního hospodářství ČR, z. s., prosazuje názor, že vedle realizace těchto opatření přírodě blízkých zůstává základem pro zajištění dostatku kvalitní pitné vody technická vodohospodářská infrastruktura, zejména vodá-

renské nádrže a vyhovující zdroje podzemních vod. Petr Kubala zdůraznil, že naše společnost musí sledovat synergické efekty kombinace opatření přírodě blízkých i opatření technických, podle místních podmínek.

Problematickou trvalé péče o vodní zdroje i rozvoje a udržitelnosti vodohospodářské infrastruktury je nutné odpolitizovat a shodnout se na opatřeních, která přesahují mandát jednoho volebního období. Pokud se nám to nepodaří, mohou se důsledky měnícího se klimatu a nedostatku vody projevit i na území naší země již v horizontu několika příštích let.

Na vystoupení předsedy SVH ČR navázal František Barák, předseda představenstva SOVAK ČR, na téma aktuální problémy oboru vodovodů a kanalizací.

Úvodem poděkoval všem vodohospodářům, kteří mají zásluhu na tom, že v uplynulém roce tekla v kohoutcích kvalitní pitná voda, byla následně odkanalizována, vyčištěna a vrácena zpět do přírody.

Za jeden z hlavních problémů označil současné hospodaření se srážkovou vodou, která je v naprosté většině případů během srážek odváděna buď přímo oddílnou kanalizací do vodních útvarů či jednotnou kanalizací na místní čistírny odpadních vod a následně do vodotečí. Tento způsob hospodaření se srážkovou vodou je dlouhodobě neudržitelný, neboť přispívá k rychlému odvádění srážek mimo území České republiky a v případě menších vodních toků tak dochází k pravidelným hydraulickým stresům, které poškozují koryta řek a vodní společenstva. Z těchto důvodů je nutné více využívat retenci a zasakování srážkových vod přímo v místě jejich dopadu. Pokud jsou srážkové vody odváděny kanalizací pro veřejnou potřebu, podléhají obecně zpoplatnění, a to ve výši stočného, které je platné v příslušné lokalitě. Vlastníci dálnic, silnic, místních a účelových komunikací veřejně přístupných, ploch celostátních a regionálních drah, ploch nemovitostí určených k trvalému bydlení i domácnosti za odvádění srážkových vod neplatí. Za ně platí v konečném důsledku poplatky za čištění srážkových vod občané a podnikatelé napojení kanalizací na čistírny odpadních vod v cenách pro stočné, přestože žádné srážkové vody do kanalizace nevypouštějí. Bilančně je objem čištěné odpadní vody v České republice dvakrát vyšší než objem fakturovaného stočného a spotřebitelé tak platí za jiné znečišťovatele. Odstranění výjimek by výrazně, až o třetinu, snížilo stočné a umožnilo by rychlou změnu chování zpoplatněných subjektů, které by přikročily k výstavbě retenčních nádrží a vsakovacích míst. Srážkové vody poté neskončí na čistírnách odpadních vod a dojde sekundárně i k posílení zdrojů vody. Stačilo by respektovat zásadu, že za službu, to je odvedení a vyčištění srážkových vod platí všichni – bez diskriminujících výjimek.

František Barák připomněl všem vodohospodářům, v jakém žalostném stavu bylo české vodárenství před čtvrtstoletím vyznačujícím se přezaměstnaností, neudborností a neefektivností. Přes značnou roztříštěnost a lokální zanedbalost sítí a technologií je vodárenství v této zemi v dobrém stavu. Zaměstnává sice o třetinu méně pracovníků než před dvaceti pěti lety, je však efektivní s kvalitními službami.

Především ve velkých aglomeracích je kvalita vodárenských služeb na světové úrovni a kvalita pitné vody je velmi dobrá. Právě velké aglomerace s velkými vodárenskými společnostmi a s možností alternace zdrojů jsou schopny nejlépe čelit případným rizikům spojeným se suchem. Závěrem vyzval k lepšímu hospodaření s vodou a realizaci všech opatření k zadržení vody nejen ve vodních nádržích, ale především v krajině.

V rámci slavnostního setkání dále vystoupil zástupce Ministerstva zemědělství Pavel Punčochář, který představil aktuální témata řešená v uplynulém roce a v současnosti na úrovni sekce vodního hospodářství na Ministerstvu zemědělství.

Nejprve informoval o potěšitelné výzvě Rady Evropské unie z roku 2016 členským státům, aby „při rozhodování o volbě způsobů a prostředků k dosažení cílů vodní politiky EU usilovaly o vyváženou kombinaci zelené a technické infrastruktury... a uznává, že ke zvládnutí sucha a povodní mohou být zapotřebí opatření v oblasti technické infrastruktury“.

Následně informoval o současné komunikaci s Evropskou komisí ohledně reakcí Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí na vytýkáci dopisy Evropské komise za neplnění směrnice o čištění městských odpadních vod ohledně vykazování procent připojených obyvatel v aglomeracích. Za neplnění Rámcové směrnice vodní politiky jde o článek 4.7, podle kterého je pro každé technické opatření nebo úpravu vodního toku nutné pořádit nejenom posudek EIA, ale ještě speciální vyhodnocení vlivů na stav vodního ekosystému. Skutečností je fakt, že tuto kritiku má více členských států (např. Slovensko, Maďarsko, Polsko).

Na jednáních „vodních ředitelů a „strategické koordinační skupiny“ probíhá diskuse o plánované revizi Rámcové směrnice vodní politiky a o situaci po roce 2027, kdy by mělo být dosaženo dobrého stavu vod. Již nyní je zřejmé, že tohoto cíle se podaří dosáhnout jen do určité míry. Ve spolupráci rezortů zemědělství a životního prostředí v Meziresortní komisi VODA-SUCHO probíhá v současnosti zpracování Koncepce na ochranu před suchem pro území České republiky s termínem předložení vládě do 30. června 2017.

Pavel Punčochář shrnul aktuální dotační programy, zejména zaměřené na opatření na ochranu před suchem a v části věnované oboru vodovodů a kanalizací informoval o probíhajícím benchmarkingu. Byl zpracován benchmarking vlastnických subjektů zařazených do skupin podle hodnoty majetku a dále benchmarking provozovatelských subjektů zařazených do skupin podle počtu napojených obyvatel. Bylo prověřeno cca 34 % „trhu“ dle fakturovaného množství odpadních vod. Tyto podklady byly předloženy Výboru pro koordinaci regulace oboru VaK k diskusi a ke schválení.

V oboru vodovodů a kanalizací proběhly v průběhu roku 2016 kontroly vlastnických a provozních společností. Z kontrolovaných 43 vlastnických a smíšených společností bylo zjištěno 95 nedostatků a u 24 čistě provozních společností 41 nedostatků.

Předsedající slavnostního setkání Petr Kubala následně uvedl dokumentární film připomínající 20 let od katastrofální povodně v roce 1997 v povodí Moravy, Odry a Labe.

Současně připomněl, že to je již 15 let od další velké povodně, která postihla Českou republiku, zejména povodí Vltavy a Labe.

Závěrem dopoledního programu setkání vodohospodářů v Kongresovém centru v Praze bylo vyhlášení výsledků soutěže Vodohospodářská stavba roku 2016.

V jednotlivých kategoriích byly oceněny stavby:

Kategorie I – podkategorie: nad 50 mil. Kč

Přerov – výstavba levobřežního a pravobřežního sběrače s napojením Dluhonic a Kozlovic

Navrhovatelé:

Investor: Vodovody a kanalizace Přerov, a. s.

Projektant: AQUATIS a. s.

Zhotovitel: OHL ŽS, a. s.

Technický dozor investora: Vodohospodářský rozvoj a výstavba a. s.

Rekonstrukce a modernizace úpravny vody Plzeň

Navrhovatelé:

Investor: Statutární město Plzeň, zastoupené ÚKEP p. o.

Projektant: Sweco Hydroprojekt a. s.

Zhotovitel: SMP CZ, a. s.

Správce stavby: sdružení AP INVESTING, s. r. o., a Mott MacDonald CZ, spol. s r. o.

Kategorie I – podkategorie: pod 50 mil. Kč

Velké Přílepy – rekonstrukce a intenzifikace ČOV a zkapacitnění kanalizačního přívaděče

Navrhovatelé:

Investor: Obec Velké Přílepy

Projektant: Sweco Hydroprojekt a. s.

Zhotovitel: POHL cz, a. s.

Dražovice – zkapacitnění vodojemu

Navrhovatelé:

Investor: Vodovody a kanalizace Vyškov, a. s.

Projektant: AQUA PROCON s. r. o.

Zhotovitel: VHS plus, Vodohospodářské stavby, s. r. o.

Technický dozor investora: Vodohospodářský rozvoj a výstavba a. s.

Kategorie II – podkategorie: nad 50 mil. Kč

Malá vodní elektrárna Planá

Navrhovatelé:

Investor: MVE Planá s. r. o.

Projektant: AQUATIS a. s.

Zhotovitel: ProTeren s. r. o.

Kategorie II – podkategorie: pod 50 mil. Kč

MVE Pyskočely-Víkančice

Navrhovatelé:

Investor: Pyskočelská vodní, s. r. o.

Projektant: MŮRABELL s. r. o. (stavební část)

HYDROKA s. r. o. (strojně - technologická část)

Zhotovitel: Metrostav a. s. (stavební část)

HYDROHROM s. r. o. (technologická část)

Úhlava, ř. km 68,165 – rekonstrukce jezu v Poborovicích

Navrhovatelé:

Investor: Povodí Vltavy, státní podnik

Projektant: Ing. Milan Jícha

Zhotovitel: LABSKÁ, strojná a stavební společnost s. r. o.

**Zvláštní ocenění SVH ČR získaly stavby:
v kategorii I****Zásobování Mníšeckého regionu pitnou vodou***Navrhovatelé:*

Investor: Svazek obcí VOK Mníšek pod Brdy

Projektant a technický dozor investora: Vodohospodářský rozvoj a výstavba a. s.

Zhotovitel stavby: Energie – stavební a báňská a.s.

v kategorii II**MVE Nýrsko – rekonstrukce***Navrhovatelé:*

Investor: Povodí Vltavy, státní podnik

Projektant: AQUATIS a. s.

Zhotovitel: Strojírny Brno a. s.

Veškeré informace o soutěži Vodohospodářská stavba roku 2016 i o jednotlivých přihlášených stavbách naleznete v předcházejícím článku na str. 5–11. Fotografie z vyhlášení a předávání cen jsou umístěny na www.svh.cz a www.sovak.cz. Prezentace všech vystupujících na slavnostním setkání vodohospodářů ke Světovému dnu vody 2017 v Kongresovém centru Praha lze nalézt na stránkách www.svh.cz. Setkání vodohospodářů se zúčastnili i partneři, kteří podpořili letošní společenskou akci k příležitosti Světového dne vody, a to koncert v pražské Betlémské kapli.

Během slavnostního setkání proběhla i tisková konference, kterou uspořádal Svaz vodního hospodářství ČR, SOVAK ČR a Informační centrum OSN v Praze. K tématům rizika nedostatku vody, potřebné osvětě, opatření k zadržování vody v krajině a celosvětovým trendům se vyjádřili Petr Kubala, předseda představenstva SVH ČR, František Barák, předseda představenstva SOVAK ČR a Michal Broža, vedoucí informačního centra OSN v Praze. Tiskové zprávy jsou k dispozici na www.sovak.cz/clanky/tiskova-konference-ke-svetovemu-dnu-vody-2017.

Letošní setkání vodohospodářů opět splnilo své odborné i společenské poslání a zájem účastníků potvrdil jeho opodstatněnost.

Ing. Jan Plechatý

vedoucí sekretariátu Svazu vodního hospodářství ČR, z. s.

e-mail: info@svh.cz